

Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS

www.lpkts.lt

Trisdešimt šeštieji leidybos metai. Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

2024 m. liepos 26 d.

Nr. 28 (1578)

Susitikime visi XXXIV LPKTS sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ Dubysos slėnyje

Dr. Gvidas Rutkauskas, LPKTS pirmininkas

Džiugu, kad Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga gyvuoja jau trisdešimt šešerius metus, o į sąskrydį, jau tapusį tradiciniu, renkamės trisdešimt ketvirtą kartą. Malonu mums, sąjungos vadovams, pamatyti, pasisveikinti, pabendrauti su mielais ešelonų broliais ir sesėmis, dar smagiau stebėti, kaip jūs džiaugiatės matydami vieni kitus. Sąskrydyje laukia daug gražių veiklų, įdomios diskusijos, knygų pristatymai, parodų stendai, smagūs koncertai, susitikimas su artimiausiais kaimynais – tremtiniais iš Latvijos ir jų muzikinis pasirodymas.

Mes, tremtiniai ir politiniai kaliniai, su nenumaldoma širdgėla ir jauduliu prisimename ir niekada neužmiršime visų be išimties trėmimų, kurie buvo įvykdyti 1939–1953 metais. Trėmimais buvo siekiama pašalinti aktyvius, valdžios atžvilgiu priešiškus Lietuvos gyventojus, užvaldyti jų turtą, sunaikinti kalbą, papročius ir tikėjimą. Buvo ištremta tūkstančiai visiškai nekaltų žmonių, vaikų senolių, moterų. Visa tai vertinu kaip nusikaltimą žmogiškumui, okupacinės valdžios vykdyto Lietuvos gyventojų genocido apraišką.

Daugiau kaip penkiasdešimt metų mūsų Valstybė buvo okupuota. Sovietų okupacija nulėmė mūsų tautos visas tolimesnes nelaimes – nepriklausomybės praradimą, politinę emigraciją, ekonominę nuopuolį, sveikatos problemas. Tačiau šios visos mūsų kančios tremtyje kaip tik ir buvo kelio į nepriklausomybę pradžia.

(keliami į 2 psl.)

Atmintyje išliko partizanų dainos

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Neveronyse, Kauno rajone, gyvenanti buvusi tremtinė ir žuvusių partizanų sesuo Stasė Balčiūnaitė-Baguckienė saugo mokyklinį sąsiuvinį, kuriame užrašė vaikystėje girdėtas gimtojo kaimo jaunimo dainuojamas partizanų dainas. Jas dainuodavo vakaronėse susirinkęs apylinkių jaunimas. Tai buvo gana pavojinga veikla, nes sovietinės struktūros pokaryje aktyviai sekė žmonių gyvenimus.

Stasė Balčiūnaitė tremtyje. 1956 m.
(keliami į 4 psl.)

SU LIETUVA ŠIRDY

Lietuvos tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydis

RUGPJŪČIO 3 D., ŠEŠTADIENĮ

Ariogala
2024

ARIOGALOJE, DUBYSOS SLĖNYJE

SUSITIKIMŲ ERDVĖJE (stadione):

- 10 val. šventinė eiseną į Dubysos slėnį.
- 10.45 val. vėliavų pakėlimo ceremonija.
- 11 val. šv. Mišios tremtinių, politinių kalinių, laisvės kovotojų aukai pagerbti.
- 12 val. sąskrydžio aukuro įžiebimas, šventės atidarymas.
- 12.30 val. jungtinio tremtinių choro koncertas.

ŠVENTINĖ POPIETĖ:

- 14 val. koncertuos: solistas Eugenijus Chrebtovas, tautinių šokių ansamblis „Čiekurs“ iš Latvijos, folkloro kapela „Ratilai“.
- 16 val. sąskrydžio vėliavos nuleidimas.

PARTIZANŲ STOVYKLOJE visą dieną – partizanų gyvenimo rekonstrukcija.

DISKUSIJŲ PALAPINĖJE:

- 13 val. diskusija „Vertybės ir valstybės istorijos politika. Kokia ji?“ su LR Seimo nariais.
- 14 val. knygos „Forumas'23“ apie rezistencijos ir tremčių fenomeną pristatymas.
- 14.30 val. Stanislovo Abromavičiaus knygos „Atminties verpetuose“ pristatymas.
- 15.00 val. Alberto Švenčionio fotoparodos atidarymas „Vilties kelias. Tremties vaikai“.
- 15.30 val. ukrainiečių dailės parodos „Tremtis“ atidarymas.

FILMŲ PALAPINĖJE:

- 12.30 val. filmas „Nepavergti“ apie Lokio rinkt. Vyties kuopos partizanų vadą Juozą Streikų-Strumbrą.
- 14 val. filmas „Antanas Lukša. Brolio pažadas“.

SIGNATARŲ PALAPINĖJE visą dieną edukacijos partizanine tematika: Šifras „Laisvė“ ir „Prisiminti neužmiršti. Jonas Žemaitis-Vytautas“.

SLĖNYJE visą dieną – patriotinių leidinių knygynėlis.

ORGANIZATORIUS

TELEVIZIJA

PARTIZANŲ

LGGRTC

RĖMĖJAS

Istorinei atminčiai atminti

Susitikime visi XXXIV LPKTS sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ Dubysos slėnyje

(atkelta iš 1 psl.)

Esu įsitikinęs, kad visų mūsų tremtinių laisvės troškimas, viltis ir tikėjimas padėjo mums išlikti tremtyje nepalūžus, patiriant nežmonišką sunkumą ir netektis. Dabar, kai esame laisvos, nepriklausomos ir saugios Valstybės piliečiai, mums labai neramu dėl tų šalių, kurios trokšta laisvės ir nepriklausomybės. Mes visa širdimi su kovojančia už savo nepriklausomybę Ukraina, nes puikiai žinome ir prisimename, kas tai yra sovietinė vergovė.

Šiuo metu mes, buvę tremtiniai, norėtume pagarbos ir mūsų kovų už Lietuvos laisvę ir nepriklausomybę istorijos įamžinimo. Laisvės kovų istorija turi išlikti jaunajai kartai, kuri siektų, kad okupacija ir tautos genocidas niekada nepasikartotų.

Atvykusieji į sąskrydį pabūti su savo likimo broliais kai kurių jau neberas – tokia yra Dievo valia. Todėl branginkime vieni kitus, bendraukime, linkėkime vieni kitiems sveikatos, neišsenkančios energijos dirbant kartu, ir svarbiausia – santarvės ir ramybės mums, mūsų šeimoms ir artimiesiems.

Tesaugo mus Dievas.

Dalia POŠKIENĖ

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungoje, pasitinkant Lietuvos valstybės dieną, atidarytos trys naujos parodos, bylojančios apie Lietuvą ir lietuvius. Iš Jungtinių Amerikos valstijų, Sietlo, atkeliavo Marthos Marie Thomas fotografijų paroda „Nepamiršk, čia jums ne Lietuva“ („Do not forget, you are not in Lithuania“). Į LPKTS parodą ir autorę atlydėjo VDU menu galerijos „101“ vadovė-meno kuratorė Milda Gineikaitė.

Martha Thomas ir LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila pasirašo dovanojimo aktą

M. Thomas fotografuoja jau daugiau nei 30 metų, savo darbams kurti naudodama ir tradicinius, ir skaitmeninius metodus. Ji fotografavo JAV ir Europoje. Naujaisi jos darbai sukurti sunkiu, bet mylimu „Hasselblad 501c“ fotoaparatu. Vėliau vaizdai išgaunami fotografijos laboratorijoje ir tonuojami auksu, sepija ir seleno.

Parodos atidaryme M. Thomas pasakojosi šeimos istoriją. Tik po Nepriklausomybės atkūrimo ji susipažino su teta Daina Klimauskaite, 30 metų dainavusia Kauno muzikiniame teatre, sulaukusia 89 metų. Ji ir mena tragišką šeimos likimą.

Marthos Thomas seneliai Kazimieras ir Apolonija Klimauskai bei teta Daina Klimauskaitė siaubingą 1941-ųjų birželio 14-ąją buvo tuose geležinkelio vagonuose, kurie važiuojo į Sibirą. Marthos mama Vida buvo ligoninėje ir liko Lietuvoje. Senelis buvo nušautas į Severo-Uralo ITL – Šiaurės Uralo pataisos darbų stovyklą, nuteistas kalėti dešimt metų. Močiutė ir teta Daina išsiųstos dirbti į tolimiausius Sibiro kraštus. Martha Thomas, užaugusi Amerikoje, nieko nežinojo apie savo lietuvių šeimą. Sovietmečiu bendravimas su artimaisiais Lietuvoje buvo labai sudėtingas. Tik subyrėjus

Sovietų sąjungai, ji sužinojo apie šeimą. Per tetą Dainą sužinojo apie šeimos patirtį. 2014 m. vizito į Lietuvą metu teta Daina parodė užrašus apie savo gyvenimą, kai būdama vaikas augo Sibire. Skaitydama Dainos pasakojimus, Martha susidomėjo ta istorija ir jai kilo mintis pasidalyti tomis istorijomis su kitais. Taip pat norėjusi sujungti jos rašymą su kai kuriomis savo fotografijomis, panaudoti jos istorijas kaip įkvėpimą tam, ką galėtų sukurti. Ši meno paroda yra faktų ir fikcijos mišinys. Visas tekstas yra Dainos užrašai apie jos patirtį augant Sibire, o nuotraukos yra Dainos prisiminimų interpretacijos apie tai, kaip Daina galėjo jaustis situacijose, kurias aprašo.

Parodos autorė tikisi, kad šios nuotraukos šiek tiek privers žiūrovą akimirksniui pamatyti ir pajauti tikrąsias patirtis, kurias Daina Klimauskaitė taip iškalbingai apibūdina savo užrašuose. Taip pat tikisi, kad tokiu būdu skaitytojai sužinos apie lietuvių ir daugelio kitų į Sibirą ištremtų patirtį bei pabandys suprasti šią patirtį šiek tiek kitaip.

Parodoje eksponuojamos fotografijos papildytos tekstais iš Dainos Klimauskaitės prisiminimų lietuvių ir anglų kalbomis. Atidaryme M. Thomas kartu su renginio organizatore skaitė

M. Thomas ir A. Švenčionio parodų fragmentas

tekstus, demonstravo skaidres.

Viešnia domėjosi LPKTS veikla, leidiniais, pasidalijo mintimis apie naują projektą. Kaip simbolį istorinei atminčiai, M. Thomas padovanojo šią ekspoziciją LPKTS. Dovanojimo aktą pasirašė autorė ir LPKTS valdybos pirmininkas Vladas Sungaila. Tikime, kad ši paroda iš Kauno keliaus į filialus regionuose, bus pristatyta sąskrydyje Ariogaloje.

Renginio metu susitiko du fotomenininkai, turėję apie ką pasikalbėti. Tai Albertas Švenčionis – fotografas, Lietuvos fotomenininkų ir Lietuvos žurnalistų sąjungų narys, daug metų fiksuojantis Lietuvos senąjį paveldą – pilialknius. Menininkas yra surengęs nemažai parodų, jo darbai puošia istorinių leidinių puslapius ir t. t. Naujas A. Švenčionio projektas – „Vilties kelias. Tremties vaikai“ eksponuojamas LPKTS salėje. Pirmasis pristatymas vyko minint Gedulo ir vilties dieną. Kita parodos dalis eksponuota Rumšiškėse, Etnografiniame muziejuje prie jurtos-žeminukės, kartu su Laptevų jūros tremtinių brolija.

A. Švenčionio paroda – tai fotografijų ciklas, leidžiantis chronologiškai ir emociškai patirti nelengvą mūsų šalies gyventojų kelią į laisvę ir nepriklausomybę. Nors šis kelias kupinas sunkumų, skausmo, netekčių, tačiau visoje kelionėje lydi viltis, kurios buvimas juntamas ne tik užfiksuotuose vaizduose, bet ir kuriamose detalėse, kompoziciniuose būduose. Pats fotografijų autorius sako, kad jo tikslas – „leisti žiūrovui suprasti, kas yra tikra ir už ką reikia kovoti.“

Paroda bus eksponuojama sąskrydyje „Su Lietuva širdy“ Ariogaloje rugpjūčio 3 d. Parodos rengėjai ir partneriai yra LPKTS, VDU menų galerija „101“.

Parodos atidarytos Valstybės dienos išvakarėse, kai į Lietuvą iš plačiausių pasaulio kampelių suvažiuavo dainorėliai, šokėjėliai, muzikantai į Dainų šventės „Kad giria žaliuotų“ šimtmetį. Šį įvykį pažymėti padėjo LGGRTC Sekretoriato vyresnysis patarėjas, XXVII knygos mėgėjų draugijos narys dr. Raimundas Kaminskas, iš savo kolekcinių rinkinių parengęs parodą „Lietuvos dainų šventei 100 metų: leidiniai, nuotraukos ir ženklai“.

Raimundo Kaminsko nuotr.

Parodų autoriai ir svečiai atidarymo metu

Lietuvoje auga susidomėjimas: šeši kovinio šaudymo sporto privalumai

Šaudymo sportas – tai ne tik pataikymas į taikinį. Šioje veikloje slypi daugybė privalumų, turinčių teigiamos įtakos tiek fizinei, tiek psichologinei savijautai. Panagrinėkime 6 priežastis, kodėl šaudymo sportas – ne tik hobis, bet gali tapti ir vertinga asmeninio tobulėjimo veikla.

„Kas dažnam nutinka išbandžius šaudymą ginklais? Dažnam tai būna ne tik naujas patyrimas, bet ir kažkas, kas pasilieka atmintyje visam gyvenimui. Iš pradžių visiems būna baisu, po to pasidaro įdomu, dar vėliau tai tampa tokia laisvalaikio dalimi, be kurios neįsivaizduojamas savaitgalis. Kodėl tai verta išbandyti? Nes tai aktyvi fizinė veikla, reikalaujanti aukštos koncentracijos, kada tiesiog nebelieka galvoje vietos mintims apie darbinės problemas. Dar vienas žingsnis nugalėti sovietiniais laikais tiesiog įskiepytą baimę ginklui – nes ginklas tiesiog yra įrankis, kuris atlieka savo funkciją dažniausiai tiek gerai, kiek geras yra tas, kuris tą ginklą laiko savo rankose. Ir taip, šiandien yra geriausia diena padaryti tai, ką ilgai atidėliojai. Kada, jei ne dabar?“ – sako Vilius Kuzmickas, kovinio šaudymo instruktorius.

Lietuvoje veikia patogiai įrengtos, licencijuotos lauko ir uždaros šaudyklos, kur nuolatos treniruojasi sportinio šaudymo entuziastai, šauliai, institucijų pareigūnai ar vyksta pramoginiai-sportiniai renginiai įmonėms, organizacijoms ir privatiems asmenims. Čia gali dalyvauti kiekvienas ir neturėdamas leidimo ginklui savigynai.

1. Geresnė koordinacija.

Taikliam šūviui, ypač jei taikyns yra toli, būtinas tikslumas bei sinchronizuoti rankų ir akių judesiai. Reguliaris treniruotės šiuos įgūdžius stiprina, o pagerėjusi kūno judesių koordinacija vėliau atsispindi ir kasdienėje veikloje.

2. Augantis pasitikėjimas savimi.

Pirmieji taikinį sėkmingai pasiekę šūviai gali pasirodyti kaip laimingas atsitiktinumas. Visgi tobulinant įgūdžius sėkmės faktorių ima keisti valingas sprendimas. Apčiuopiamai gerėjant šūvio tikslumui ir technikai natūraliai pradeda augti pasitikėjimas savimi bei savo gebėjimu įveikti iššūkius.

3. Lengviau valdomas stresas.

Ramus, kontroliuojamas kvėpavimas bei kūno judesiai, dėmesio sutelkimas į netoliese ar į vos įžiūrimą taikinį – itin svarbūs norint atlikti tikslų ir

kokybišką šūvį. Čia nebelieka vietos nei darbo dienos rūpesčiams, nei pašalinėms, dėmesį blaškančioms mintims. Mokymasis kontroliuoti kvėpavi-

mą, sutelkti dėmesį ir atlikti tikslus šūvius taip pat padeda lengviau valdyti stresą kasdienėse situacijose, lavinti vidinę ramybę.

Instruktorius Vilius Kuzmickas

Vaiko ir ginklo pažintis

Renginių organizatorius A. Paltarokas

Moterys ir ginklai

4. Kūno raumenų stiprinimas.

Tiksliam šūviui atlikti būtinas kūno stabilumas bei šaudymo pozicijos išlaikymas. Tam įdarbinamos įvairios raumenų grupės. Kuo didesnis ginklas, tuo daugiau pastangų tai gali pareikalauti, ypač jei šūvis atliekamas iš stovimos pozicijos. Reguliaris treniruotės ugdo kūno ištvermę, raumenų jėgą, kurios padeda ne tik išlaikyti stabilų ginklą, bet ir lengviau susitvarkyti su atatranka.

5. Geresnė koncentracija.

Taiklumas reikalauja dėmesio koncentracijos. Ši savybė, kaip ir visos išvardytos, taip pat tobulinama treniruotės metu. Geri koncentracijos įgūdžiai, gebėjimas išlaikyti dėmesį bei atsiritoti nuo blaškančių išorės veiksnių gali būti puikiai pritaikomi ir kitose kasdienėse veiklose.

6. Unikali pramoga.

Šaudymo sporto entuziastams tai ne tik fizinė ir psichologinė nauda, bet ir unikalus bei turiningas laisvalaikio praleidimo būdas. Nesvarbu, ar ja užsiimama individualiai, ar grupėje, ji suteikia bičiulystės, iššūkių įveikimo ir asmeninių pasiekimų džiaugsmą. Taigi, jei ieškote naujos veiklos, kuri pagerintų jūsų koordinaciją, pasitikėjimą savimi ir bendrą savijautą, pamastykite apie šaudymo sportą – čia pataikysite tiesiai į dešimtuką.

„Per paskutinį penkmetį jaučiamas padidėjęs dėmesys kovinio šaudymo sportinio tipo pažintiniams renginiams. Tendencija auga ir dėl geopolitinių aplinkybių, ypač po 2022 m., bet ir tuo pačiu, žmonių, įmonių, organizacijų noro turėti daugiau aktyvių, originalaus komandos formavimo ar šventinių renginių gamtoje, su kovinio šaudymo treniruote. Ypač patraukli – papildoma „ginklų degustacija“ – nuo įvairiausių legendinių ginklų modelių, kurie dažnai yra matyti tik Holivudo filmuose. Galima drąsiai teigti, jog „kovinio šaudymo kultūra“ tampa vis populiarenesnė, o jos nauda yra daugiasluoksnė ir turi visapusiškai teigiamas perspektyvas,“ – pasakoja komunikacijų ir renginių organizavimo ekspertas, visuomenininkas Alkas Paltarokas.

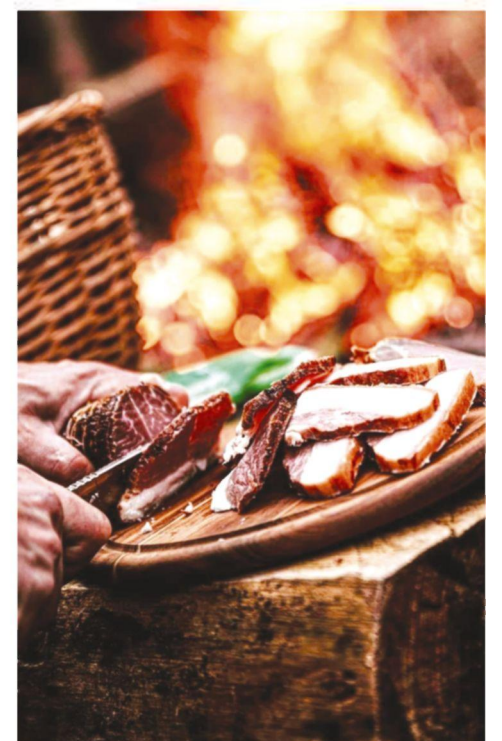
Vilnius Lifestyle ir „Vanago Lietuva“ inf. ir nuotr.

Naujas ir senas ginklai

Komandos formavimo rungtis su koviniais ginklais

Lietuviški užkandžiai šaudykloje

Atmintyje išliko partizanų dainos

(atkelta iš 1 psl.)

Stasė Balčiūnaitė kilusi iš Eitekonių kaimo (dabar – Kaišiadorių r., Palomenės sen.), kur jos tėveliai Jonas ir Anelė Balčiūnai turėjo ūkį, augino keturis vaikus: Joną, Adolfą, Zigmą ir Stasę. Pokaryje Jonas ir Zigmą partizanavo, žuvo 1952 m. Tėvelis Jonas Balčiūnas (g. 1893 m.) 1948 m. buvo nuteistas ir iki 1957 m. kalėjo Taisėtlage, Čiunoj. Motina su sūnumi Adolfu

Stasė Balčiūnaitė-Baguckienė, 2023 m. Vytauto Budvyčio nuotr.

ir marčia pateko į Usoljės Sibirskajos rajono Žilkino gyvenvietę, kur greitai atsirado ir Stasė.

Buvo leidžiama šeimai išsiųsti du laiškus per metus, būtinai rusiškai. Tai jis paprašydavo savo draugų juos parašyti: diktavo lietuviškai, o tie išversdavo... Į Lietuvą Balčiūnų šeima sugrįžo 1958 m.

Dainingiausias šio krašto jaunimas gyveno ne tik Eitekonyse, bet ir Babilų, Muldiškių kaimuose: Bandzevičiai, Daukšaičiai, Ivoškai, Vyšniauskai, Kasparai, Gedminai, Kukaliai. Susirinkę vakaronėse iš pradžių be baimės niūniuodavo partizanų dainas, tačiau 1946 m. vasarą Janina Treideraitė (Monkevičienė, g. 1929 m.) ir Stasė Jaglinskaitė (Butkevičienė, 1929 m.) buvo suimtos, išduotos pardsavėlio

kaimyno Benedikto Bubliko.

Jų namuose baudėjai rado dainų sąsiuvinį. Buvo apkaltintos ne tik partizanų šlovinimu, bet ir pagalba jiems.

Sako, nedideliame Muldiškių bajorkiemyje, buvusiame netoli Palomenės, caro valdymo laikais nebuvo baudiuninkų, gyveno čia katalikai. Jau 1949 m. nuteistas kaimo gyventojas Zigmą Lazauskas, 7 m. kalėjo Omske. Tais metais į Usolję ištremti Bro-

Jonui Balčiūnui iš lagerio atvykus pas savuosius į tremtį. I eil. – Jonas Balčiūnas, anūkė Genuė, žmona Anelė. II eil. – Stasė, Adolfas su žmona Bronė. 1958 metai

nus ir Natalija Stravinskai su septynmečiu sūneliu Petriuku. Į Lietuvą jie sugrįžo po 8 m.

Jonas Treideris turėjo gražų ūkį, su žmona augino penkis vaikus: Janiną, Jadvygą, Bronių, Zosę ir Antaną. Kalbėjo, kad jų tėvelis kažkada dirbo ekonomu dvare, todėl kaimynai kartais eidavo pas juos pasitarti. Jaglinskas buvo Lietuvos kariuomenės savanoris, už tai gavo žemės, jiedu su žmona Elena augino dvi dukras: Stasę ir Genę.

Neilgai mergaites tardė, bet bausmė buvo griežta: septyniolikmetes nuteisė po 5 m. nelaisvės. Janina kalėjo Ivdelio lageryje, Kolymoje, o Stasė – Sverdlovsko srityje. Į Lietuvą jos sugrįžo 1951 m. Janina jau mirusi, o Stasė gyvena Kaišiadoryse.

Dainingiausias Balčiūnų šeimoje bu-

Sveikiname

Gražaus 90-ojo jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikinu savo mylimą **Mamą Adelę Dirkiene**. Linkiu stiprios sveikatos, kuri yra pats brangiausias lobis! Tegul kiekviena diena teikia džiaugsmo, sėkmės. Gražių gyvenimo metų ir Dievo palaimos!

Duktė Irena Dirkytė

***

Jubiliejinų gimtadienių proga sveikiname:
Reginą PLEŠKIENĘ, Vilių MEKĄ ir Mariją TUBELIENĘ -85-ojo, Aldoną SENVAITYTĘ ir Dalę MAROZIENĘ -80-ojo, Giedrę BALTUŠKIENĘ ir Birutę ČEPONYTĘ -65-ojo.
 Lai gimimo dieną netrūks Jūsų veiduose šypsenos, laimės širdyje ir džiaugsmo gyvenime!

LPKTS Panevėžio filialas

***

Nuoširdžiai sveikiname 70-ojo jubiliejinio gimtadienio proga filialo valdybos narį, buvusį tremtinį, Palangos senosios gimnazijos direktorių **Leoną ŠIDLAUSKĄ**. Linkime didelės sėkmės, prasmingos veiklos. Lai gyvenimas būna kupinas teigiamų emocijų, tikrų draugų ir nepamirštamų akimirkų! Tegul laikrodžio rodyklės sukasi kuo lėčiau ir kuo ilgiau, telydi gera sveikata.

LPKTS Palangos filialas

vo brolis Jonas. Vakaronėse dainuojant jis buvo tarsi vedantysis, mokėjo daug partizaniškų dainų, turėjo gražų balsą. Susibūrimo metu pas Balčiūnus, Paulauskus, Grigaliūnus, Paškevičius, Kukalius jaunuoliai kirpdavosi plaukus, kalbėdavo apie apylinkėse įvykusius nutikimus. Deja, prasidėjus tremtims, gyventojų skaičius kaimuose mažėjo. Iš Eitekonių į Sibirą pateko ne tik Balčiūnai, bet ir Žičiai, Palčiauskai, Vainilavičiai, Grigaliūnai, iš viso 31 gyventojas. Vien tik iš Eitekonių partizaniniame kare žuvo ar buvo įkalinta 18 gyventojų...

Kaišiadorių muziejaus muziejnininkas Vytautas Budvytis buvo nuvykęs pas moterį ir užrašė jos dainuojamas partizanų dainas. Kai kurios yra žinomos, dainuotos visoje Lietuvoje. Žinoma, tačiau Stasės dainuojamos kai kuo skiriasi nuo originalių. Tai natūralu, nes jos krašto jaunimą pasiekė iš lūpų į lūpas... Dainą „Aš į stotįėjau palydėti tavęs...“ seserys Janina ir Jadzė Treideraitės niūniuodavo išlydint jaunuolius į sovietinę kariuomenę, o „Mus vežė dieną, vežė naktį“ Stasė išgirdo ir

jau dainavo tremtyje. Ji ir pati bandė kurti tekstelius tiek tremtyje, tiek ir jau sugrįžusi į Lietuvą.

***

Nieks nelanko mūsų kapo:
 brolis nei sesutė,
 tiktai lanko miško žvėrys
 ir raiba gegutė.

Nieks nesėja žalių rūtų
 ant mūsų kapelių,
 tiktai seja šiaurys vėjas
 geltonus lapelius.

***

Mus vežė dieną, vežė naktį,
 Kol privažiavom prie stoties...
 Man pasakykit, mylimieji,
 Kokios sulauksim ateities.

„Duok, mamyte, man pienelio,
 duok pienelio man saldaus...
 Leisk, mamyte, į namelį,
 Aš rankeles jau sušalau“.

„Nėra, sūneli, čia pienelio,
 Nėr pienelio čia saldaus.
 Nėra čia šiltų namelių,
 Mes toli nuo Lietuvos...“

Sielininkai prie Nemunaičio sušaudyti... per klaidą?

Gintaras LUČINSKAS

2024 m. kovo mėnesį Varėnos rajono savivaldybės Kultūros ir sporto skyriaus specialistas, istorikas Eugenijus Peikštenis, vykdydamas istorinius tyrimus dėl pokario partizanų atminimo įamžinimo Varėnos krašte, Liškiavos parapijos 1941 m. mirimo metrikų aktų knygoje aptiko įrašus apie šešių vyrų žūtį karo pradžioje. Nors visi žuvusieji buvo įvardyti kaip Liškiavos parapiečiai, tačiau jų visų mirties vieta nurodyta – „Nemunaičio miškas“, Alytaus apskrityje.

Akto įrašo Nr. 49. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Stasys Samsanavičius. Vedęs, 21 metų, ūkininkas, gyveno Levūnų k. Merkinės valsč. Alytaus aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Felikso ir Teresės Burokaitės Samsanavičių (apie žmoną ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

Akto įrašo Nr. 50. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Antanas Marčinskas.

Vedęs, 31 metų, ūkininkas, gyveno Panemunės k. Leipalingio valsč. Seinų aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Jono ir Onos Aranauskaitės Marčinskų (apie žmoną ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

Akto įrašo Nr. 51. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Antanas Švitra. Vedęs, 41 metų, ūkininkas, gyveno Panemunės k. Leipalingio valsč. Seinų aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Ipolito ir Teofilės Maslauskaitės Švitrių (apie žmoną

ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

Akto įrašo Nr. 52. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Petras Kleponis. Vedęs, 32 metų, ūkininkas, gyveno Voverių k. Merkinės valsč. Alytaus aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Antano ir Marijonos Amšiejūtės Kleponių (apie žmoną ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

Akto įrašo Nr. 53. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške

neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Juozas Raugalas. Vedęs, 32 metų, ūkininkas, gyveno Voverių k. Merkinės valsč. Alytaus aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Aleksandro ir Petronės Pūkevičiūtės Raugalų (apie žmoną ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

Akto įrašo Nr. 54. 1941 m. birželio 24 d. Alytaus aps. Nemunaičio miške neaprūpintas Šv. Sakramentais karo metu nušautas Petras Amšiejus. Vedęs, 35 metų, ūkininkas, gyveno Voverių k. Merkinės valsč. Alytaus aps., Liškiavos parapijoje. Sūnus Juliaus ir Marijonos Kašėtaitės Amšiejų (apie žmoną ir vaikus įrašė duomenų nepateikta). 1941 m. liepos 7 d. kun. P. Greblikas palaidojo Liškiavos parapijos kapuose.

(keliami į 6 psl.)

Pažintis prie Laptevų jūros

Tėsinys. Pradžia Nr. 27 (1577)

Irenos Tamulevičiūtės-Pūtviėnės prisiminimai

Tremiant mūsų šeimą į Sibirą, buvau dvylikos metų. Sesei Angelei ėjo penkiolikti. Tremtį gerai prisimenu, bet šiandien apie ją stengiuosi galvoti kuo mažiau: bijau prisiminti skausmą, pažeminimą, badą ir nežinią.

Į gyvulinį vagoną trėmikai mus įkėlė Alytuje 1941 m. birželio 14-ąją. Ilgokai ten dar stovėjo ešelonas, atveždavo vis naujų tremiamųjų šeimų. Kai pajudėjome, kilo didelis sąmyšis, žmonės verkė ir meldėsi. Važiavome į Sibirą kelias savaites, kelionėje sužinojome, kad prasidėjo karas su Vokietija. Vagonas buvo sausakimšas, mano tėveliai – inteligentai, pakluso trėmikams ir vežamą savo turtelį – dalį maisto, drabužius, indus, buitinius įrankius – atidavė į bagažinę. Deja, kelionės pabaigoje išlipus iš traukinio Bijske, savo daiktų bagažo vagonė neradome, likome kaip stovime. Net prižiūrėtojai patarė mums imti pirmą pasitaikiusį svetimą daiktų paketą, jei jau savas pradingo, bet tėvelis buvo kategoriškas: tai būtų vagystė, o jis per daug orus ir išdidus. Tai mums atnešė daug vargo: šilti drabužiai dingę, dalis maisto taip pat...

Pasiekėme Altajaus kraštą. Apsigyvenome Liniovske. Tėvelis buvo paskirtas dirbti į karvių fermos vasaros stovyklą, ten girdė, šėrė, prižiūrėjo gyvulius, už tai parnešdavo mums nugriebto pieno. Artėjo žiema, neturėjome šiltesnių drabužių, skudurais apsimuturiavusiam tėveliui dar davė šimtasitūlę ir kelnes, o mes buvome išlaikytinės, tad niekas nesusėlpė, svaigome nuo šalčio. Gyvenome kambarėlyje „samanėje“ – tai iš šiaudų ir karvių mėšlo sulipdyto namelio kambariukas. Jis buvo šaltas, nepatogus ir labai dvokė. Rudeniop mes, vaikai, rinkome žirnius nupjautuose kviečių ir žirnių mišinio plotuose, nors prižiūrėtojai tai daryti draudė: vaikus iš laukų vaikydamo, pagavę renkančius išbarstytus dirvoje žirnius mušė...

Šeimai reikėjo prasimanyti pinigėlių maistui, nes gauta norminė duona nuo bado negelbėjo. Mama turėjo brangų vestuvinį žiedą, tad kartą ėjo kelis kilometrus į taip vadinamąją „zolotokupką“ (aukso supirktuvę), kur savo brangią relikviją išmainė: parsinešė miltų, muilo gabalą, druskos. Pardavėmė vietos sibirietėms ir iš Lietuvos atsivežtą pūkinę patalynę, kurią buvome pasiėmę į vagoną ir ją šildėmės važiuojant. Gavome puskibirį miltų.

Trofimovske

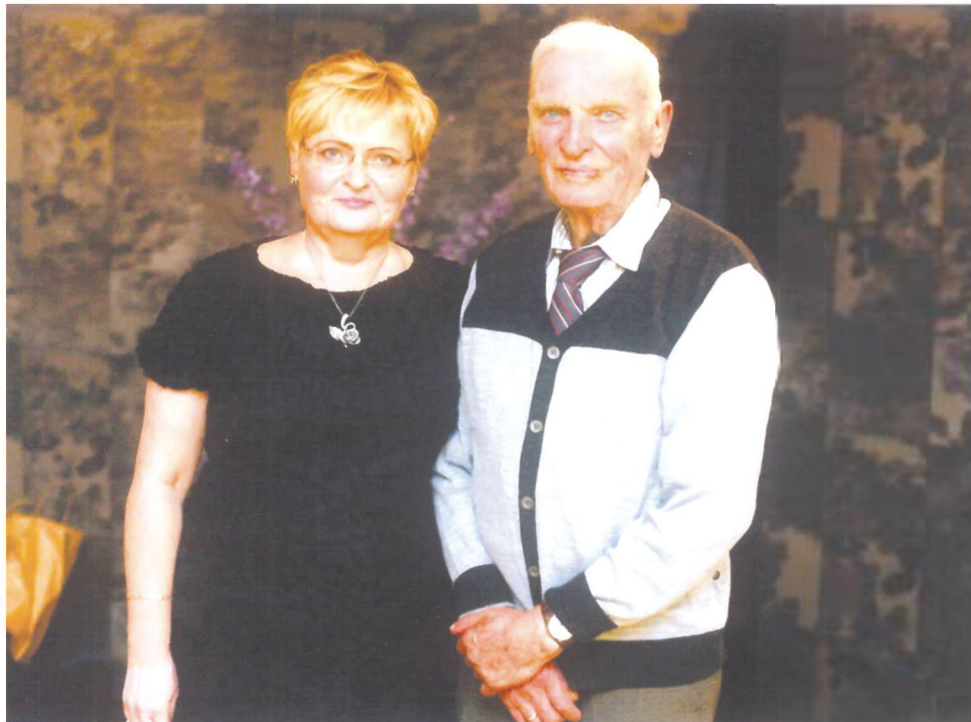
1942 m. vasaros pabaigoje vežimais su menka mūsų manta išvežė į Bijską. Ten kiek pabuvus, sukėlė į prigrūstą žmonėmis vagoną ir nuvežė prie didingos Lenos upės. Toliau vežė sunkvežimiu, plukdė baržą. Patekome į Trofimovską: tuščią šaltos jūros krantą su atšiauria gamta. Kartu su mumis iškrovė lentų ir plytų žemėnės statyti. Buvo 1942 m. rugpjūčio 28-oji... Tą vasarą 2850 tremtinių iš Altajaus perkelti į Jakutiją, daugelis atsidūrė Lenos ir Janos upių deltoje, Laptevų jūros pakrantėse – toli-

miausiose ir atšiauriausiose tremties vietose.

Trofimovskas – dabar išnykusi gyvenvietė Buluno rajone, Lenos upės deltos tundros saloje, aukštais krantais, suplukdytoje iš upe nešamo smėlio ir apaugusi samanomis. Ji buvo apie 90 km į šiaurės vakarus nuo dabartinio rajono centro Tiksio. Gyvenvietė įkurta

Darija Pūtviėnė. 1939 m.

Stasys Pūtviskis (1898–1942). Apie 1935 metus

Julija Pūtvytė-Benediktavičienė ir Stasys Pūtvis. 2014 m.

1942 m. birželį, kai į salą atgabenti pirmieji tremtiniai – suomia ir vokiečiai iš Leningrado (dabar – Sankt Peterburgo) apylinkių ir Karelijos. Tada Trofimovsko saloje buvo išlaipinta daugiau kaip 400 Lietuvos tremtinių (LGGRTC duomenimis 412 žmonių; dauguma – lietuviai, apie 20 – Lietuvos žydai).

Šaltiniai teigia, kad tarp tremtinių buvo daug žinomų žmonių: be mūsų tėvelio, Lietuvos kariuomenės kapitono Prano Tamulevičiaus daugiau kaip 30 mokytojų, 2 buvę policijos pareigūnai (nuovadų viršininkai Antanas Volungevičius, Silvestras Verseckas), Dotnuvos Žemės ūkio akademijos rektorius prof. Vincas Vilkaitis. Trofimovske su mama ir broliu atsidūrė viena pirmųjų ir žymiausių atsiminimų apie Lietuvos gyventojų tremtį į ledjūrį autorė Dalia Marija Grinkevičiūtė.

Ten mes radome tik kelis laikinus lentinius suomių barakus ir žvejybos įmonės kontorą. Kiek atokiau – pradėti statyti žvejybos reikmenų sandėliai. Visiems vietos neužteko: tremtiniai buvo

priversti nuo šalčio ir vėjo slėptis visur: iš maišų siuvo palapinės, gyveno po apverstomis valtėmis, tarp atsivežtų plytų ir lentų. Rugsėjo pradžioje prasidėjo statybos. Daugiausia dirbo moterys ir vaikai, nes vyrai buvo išvaryti žvejoti. Lentiniai barakai buvo statomi be pamatų, stogų, langų angos užtrauktos medžiagos skiautėmis, o žiemą – ledo

pamokas, neturėjo žieminių drabužių. Nebuvo vadovėlių, sąsiuvinų. Vietoje rašalo naudojo suodžius arba cheminius pieštukus. Čia mokėmės ir mes su seserimi Angele. Trofimosko mokyklą baigusiems vaikams buvo leidžiama išvykti mokytis į Kiusūro dešimtmetę mokyklą, buvusią tame pačiame Buluno rajone. Dalį ten atvykusių vaikų apgyvendindavo internate. Kiti patys turėjo ieškoti gyvenamosios vietos.

Kiusūre ir Jakutske

1950 metais vyresnioji sesuo Angelė pradėjo mokytis Kiusūro dešimtmetės mokyklos aštuntoje klaseje. Gyventi ją priėmė vietinio laikraščio redaktorius, žurnalistas Sokolovas su sąlyga, kad laisvalaikiu prižiūrės jo mažamečius vaikus. Gavau sąskaitininkės darbą laikraščio redakcijoje. Baigusi dešimtmetę, sesuo įstojo į Jakutsko pedagoginį institutą, sėkmingai studijavo matematiką. Ištekėjo už lietuvių tremtinio Leono Vainilos. Mama padėjo jiems auginti vaikus. Tapusi mokytoja, sesuo mokytojavo visą savo gyvenimą.

Tėvelis kurį laiką gyveno toliau nuo mūsų. Į Jakutską susirinko gyventi visa mūsų šeima. Aš čia atvykau 1953 metais.

Kartą susipažinau su sesers vyro Leono Vainilos tremties draugu. Jis buvo mano vienmetis, tačiau iškalbus, užsispyręs. Nustebau sužinojusi jo vardą ir pavardę: Rimantas Pūtvis! Išaiškėjo, kad jis Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas Vlado Putvinsko-Pūtvio vaikaitis, apie jo senelį jau Lietuvoje žinojau, tą pavardę buvau girdėjusi per pamokas Alytaus mokykloje.

Žinojau, kad Rimanto senelis Vladas Putvinskis-Pūtvis (1873–1929) buvo didelis Lietuvos patriotas. Rimanto tėvelis Stasys Pūtvis (1898–1942) – Lietuvos kariuomenės savanoris, Vyčio kryžiaus ordino kavaliereus, agronomas, 1935–1938 m. dirbo Žemės ūkio ministru. 1941 m. sovietų suimtas ir nukankintas Gorkio kalėjime. Apie savo tėvelį Rimantas kalbėjo su pasididžiavimu, kaip apie žmogų, paaugojusį savo gyvenimą Lietuvai. Juk žūties dieną jis teturėjo 44 metus...

Kaip ir mes, tremtyje prie Laptevų jūros, Rimantas su šeima išgyveno panašius baisumus. Jį su mama Darija Pūtviene (Zūbovaite), seserimis Julija bei Aleksandra 1942 m. iš Altajaus krašto išvežė į Lenos žiočių salą Mostach, Bykov-Mys gyvenvietę. Nuo paauglystės jam teko dirbti statybininku, vėliau plaukiojo kateriu. 1947 m. šeimai pasisekė persikelti gyventi į Jakutską, Rimantas vėl dirbo statybose.

Kai Rimantas man pasipiršo, dar klausiau mamos patarimo, ji patarė teikti, sakė, kad tai garbingas ir doras jaunuolis... Tai įvyko 1953 m. rudenį. Jakutske mums gimė duktė Julija ir sūnus Stasys. Į Lietuvą mūsų šeima sugrįžo 1957 metais...

Neturėjęs galimybės mokytis tremtyje, Rimantas Pūtvis kibo į mokslus Lietuvoje. Neakivaizdiniu būdu baigė Kauno politechnikumą, dirbo projektuotoju Žemės ūkio projektavimo institute... Mirė 2021 m., palaidotas Petrašiūnų kapinėse.

(keliamą į 7 psl.)

Kunigas misionierius – minint kun. Jono Zubraus SJ gimimo šimtmetį

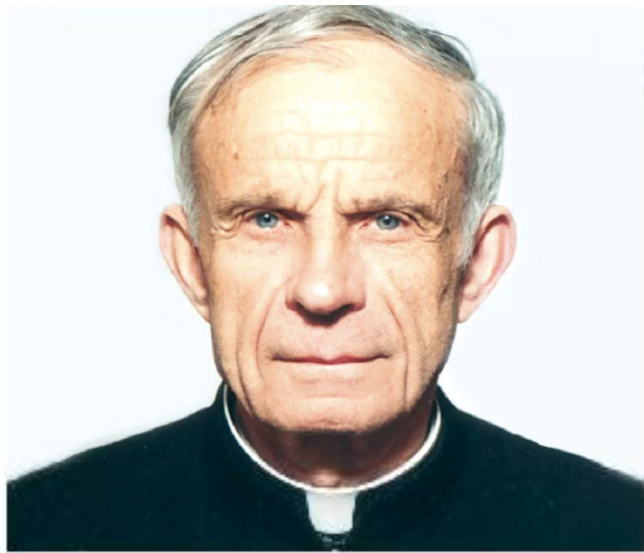
Arvydas GELŽINIS, LGGRTC istorikas

Gegužės mėnesį minėjome iškilus kunigo jėzuito, pasipriešinimo sovietų okupaciniam režimui dalyvio, pogrindžio spaudos leidėjo, kunigo Jono Zubraus gimimo šimtmetį. J. Zubrus gimė 1924 m. gegužės 6 d. Alytaus aps., Simno valsč., Atesninkų k., ūkininkų šeimoje, buvo vyriausias iš penkių vaikų. 1943 m. baigė Alytaus gimnaziją ir Pagryžuvio (dabar Kelmės r.) naujokynę įstojo į Jėzaus draugiją, 1945 m. davė amžinuosius įžadus, nuo tada jis – vienuolis jėzuitas.

Pirmą kartą į Kauno kunigų seminariją įstojo 1946 m., tačiau sovietų valdžiai pareikalavus mažinti klierikų skaičių po pusės metų buvo išbrauktas iš studentų sąrašų. Jau tuomet buvo patekęs į represinių struktūrų akiratį. Kaip mini dr. Aldona Kačerauskienė, monsinjoras Alfonsas Svarinskas yra paliudijęs: „1946 metais mane suėmė, mušė, kankino, be kita ko, reikalavo pasakoti ir apie klieriką Joną Zubrų. Tuomet jo nepažinojau, todėl nieko pasakyti ir norėdamas negalėjau. Kai 1956 metais mane paleido iš lagerio, tada ir susipažino“.

J. Zubrus po trejų metų pertraukos, kuriuos praleido dirbdamas zakristijonu keliose parapijose, bandė tęsti mokslus, bet 1949 m. vėl buvo priverstas palikti seminariją, nes buvo apkaltintas tikėjimo skleidimu jaunimui. Grįžęs į Kauno seminariją, 1952–1957 m. tęsė ir baigė studijas. 1957 m. balandžio 17 d. vyskupas Julijonas Steponavičius išventino J. Zubrų kunigu. 1957–1965 m. jis buvo vikaras Seirijuose (Alytaus r.), Leipalingyje (Druskininkų sav.), Pivašiūnuose (Alytaus r.) ir Šešuolėliuose (Širvintų r.). Už pamokslus, pasakytus Šešuolėlių bažnyčioje, sovietinės valdžios buvo nušalintas nuo kunigo pareigų ir tuomet tris mėnesius dirbo miško darbininku, tačiau parapiečiams atkakliai reikalaujant buvo grąžintas į bažnyčią. 1965–1968 m. J. Zubrus tarnavo Vytautavos (Trakų r.) parapijos klebonu, pasakui buvo klebonas Molėtuose, Stirniuose (Molėtų r.), Palomenėje (Kaišiadorių r.), Žilinuose (Varėnos r.). Visur garsėjo turiningais pamokslais, labai dvasingai vedamomis rekolekcijomis.

Maždaug nuo 1975 m. kunigas Jonas Zubrus SJ įsijungė į tikinčiųjų ir Bažnyčios teisių gynimo sąjūdį, nele-

Kunigas Jonas Zubrus SJ

galios pogrindžio literatūros leidimą bei platinimą. Netruko jo veikla susidomėti ir KGB organai: jam buvo pradėta operatyvinio tyrimo byla „Monach“ („Vienuolis“). Buvo nustatyta, kad kun. J. Zubrus platina „LKB Kroniką“ ir kitus pogrindžio leidinius, įvairiose Lietuvos vietose sako „ideologiškai kenksmingus pamokslus“. Tačiau KGB taip ir nepavyko išsiaiškinti, kad kun. J. Zubrus nuo 1977 m. yra pagrindinio periodinio leidinio „Tiesos kelias“ leidėjas ir redaktorius. Šis leidinys buvo skirtas dvasininkams, jame buvo publikuojami vertimai iš užsienyje leidžiamų religinių leidinių, religinio gyvenimo įvykiai pasaulyje, įvairios žinios, svarbios dirbantiems pastoracinį darbą. Taip pat kun. J. Zubrus straipsniais prisidėjo rengiant „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos“ 6–12 numerius.

1978 m. už surengtą per Vėlines Palomenėje (Kaišiadorių r.) tikinčiųjų procesiją iš bažnyčios į kapines jis buvo nubaustas 50 rublių bauda. Nors remdamasis SSRS Konstitucija ir

tarptautiniais susitarimais kun. J. Zubrus apskundė šį vietinės valdžios sprendimą Kaišiadorių liaudies teismui, nuobauda nebuvo panaikinta. Lapkričio 18 d. jis parašė viešą protestą Religinių reikalų tarybos (toliau – RRT) įgaliotiniui dėl mokytojų diskriminacinio elgesio su tikinčiais mokiniais. Taip pat pasirašinėjo tokius kolektyvinius kunigų protestus kaip LSSR AT Prezidiumui (1979-02-11), RRT įgaliotiniui.

Sovietinės valdžios nuolat engiamas kun. J. Zubrus 1979 m. keleriems metams išvyko dirbti pastoracinį darbą į Ukrainą, Podolės Kamenecą, aptarnavo keturias katalikų bendruomenes, kur tikintieji buvo persekiojami labiau nei Lietuvoje, dėl masinio bažnyčių uždarymo meldavosi kapinių koplytėlėse. Jam išvykus, kelis „Tiesos Kelio“ numerius išleido kun. Jonas Petkevičius. 1982 m. grįžęs iš Ukrainos, toliau redagavo ir leido „Tiesos kelią“, dalyvavo tikinčiųjų teisių gynimo akcijose, pasirašinėjo visus svarbesnius pareiškimus sovietų valdžiai. Dėl to ne kartą Religinių reikalų tarybos įgaliotinio Petro Anilionio buvo oficialiai įspėtas. KGB nenuleido nuo jo akių ir siekė išsiaiškinti, ar jis nedalyvauja „LKBK“ ruošime. Dėl didelio persekiojimo ir vengdamas arešto, kun. Jonas Zubrus 1983–1987 m. vėl išvyko į misijas, tarnavo Pavlodaro (Kazachija) ir Slavgorodo (Altajaus kr., Rusija) tikintiesiems. Grįžęs į Lietuvą ir prisidėjęs Atgimimui, kun. J. Zubrus SJ jau

buvo parengęs ir išleidęs apie 30 „Tiesos kelio“ numerių. Įpratęs dirbti misijose, 1989–1992 m. apaštalavo tarp vokiečių katalikų Aktiubinske, Uralske Kazachijoje, taip pat Prochladne, Orenburge, Rusijoje. Visur misijose buvo gerbiamas dėl plačios erudicijos, kalbų mokėjimo ir uolaus darbo.

Grįžęs į Lietuvą 1992 m., dirbo pastoracinį darbą Kauno arkivyskupijoje – Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (Jėzuitų) bažnyčios kunigu ir Pažaislio vienuolyno kapelionu. Išleido 255 p. maldynėlį „Pasitikiu tavimi“, gražiai atspindintį jo vienuolišką, kunigišką, krikščionišką laikyseną. 1996 m. jis iškeliavo į Sibirą ir metus laiko dirbo pastoracinį darbą Sargaskojėje (Omsko sr., Rusija) ir Novosibirske (Rusija). Po to dirbo Babtų (Kauno r.), Ukmergės, Kurklių (Anykščių r.) parapijose. 2005–2008 m. buvo Čiobiškio (Širvintų r.) parapijos klebonas, po to iki 2010 m. – Žilinių (Varėnos r.) administratorius. Nuo 2010 m. iki gyvenimo pabaigos jis buvo Kauno Šv. Pranciškaus Ksavero (Jėzuitų) bažnyčios vice-ordinatorius. Visus ilgus kunigystės dešimtmečius pasižymėjo asketišku gyvenimu, vienintelis jo turtas buvo knygos ir dviratis, todėl, dažnai jį perkeliant iš parapijos į parapiją, buvo lengva persikraustyti.

Monsinjoras A. Svarinskas teigė: „Kunigas Zubrus garsėjo aukos dvasia. Jis myli Dievą ir Bažnyčią, yra geras kunigas. Jo žodžiai nuoširdūs, eina iš pačios širdies.“ Kunigas J. Zubrus manė, kad „teisūs buvo tie prieškarinio kunigai, kurie siūlė atsisakyti parapijų žemių ir jas išdalyti vargingiausiems valstiečiams. Tuomet būtų sumažėjęs socialiai pažeidžiamų žmonių sluoksnis, mažiau jų būtų patikėję ir susižavėję bolševikų skleidžiamu melu“.

Mirė kun. Jonas Zubrus SJ 2020 m. rugpjūčio 3 d. Kaune. Palaidotas Kauno Petrašiūnų kapinėse, kunigų ir vienuolių kapavietėje šalia kitų brolių jėzuitų.

Sielininkai prie Nemunaičio sušaudyti... per klaidą?

(atkelta iš 4 psl.)

Šių eilučių autorius nuo 1998 iki 2011 m. (ir vėliau) rinko bei sistemino istoriografinę medžiagą apie 1941 m. Vokietijos–Sovietų sąjungos karo pradžioje Vermachto karių įvykdytas grupines bei pavienes civilių gyventojų žudynes, įvardijant jas kaip „rudųjų“ okupantų „keršto-atsiskaitymo akcijas“. 2011 m. vasarą buvo išleista knyga „Vermachto nusikaltimai Dzūkijoje 1941 m. birželį“.

Knygos autorius nežinojo ir nebuvo aptikęs tokios informacijos ir faktų, kaip šis grupinis civilių asmenų nužudymas prie Nemunaičio miestelio. Apie tai savo istoriniuose tyrimuose neužsiminė nei istorikas dr. Sigitas Jęgelevičius (knyga „Nemunaitis ir jo parapija“, 2002 m.), nei kraštotyrininkai Vytautas Lankininkas (knyga „Iš Nemunaičio praeities“, 2001 m.) ar Juozas Petrauskas (knygos „Nemunaitis“, 2003 m.; „Liškiava“, 2001 m.),

kurie daug tyrinėjo ir rašė apie Nemunaičio krašto istoriją. Apie nužudytuosius taip pat nėra jokios informacijos ir leidiniuose „Lietuvos gyventojų genocidas“.

Padedant druskininkiečiui, istorijos tyrinėtoji Arūnui Amšiejui, pavyko šiek tiek aiškiau suprasti nužudymo aplinkybes. Visi išvardyti Liškiavos parapijos vyrai – tai sielininkai. Jie Nemuno upe pasroviui plukdydavo sielius nuo Merkinės (į čia sieliai taip pat buvo atplukdomi ir Merkio upe) Kauno link. Tą kartą, nuplukdžius sielius iki Kauno, grįžtant pro Alytų į savo gyvenamąsias vietas, sielininkus prie Nemunaičio 1941 m. birželio 24-ąją užklupo karo audra.

Knygoje „Levūnų kaimo papročiai“ (sudarytoja Nijolė Marcinkevičienė), išleistoje 2008 m., dzūkiška tarpe rašoma (p. 42): „Samsanavičius Feliksa buvo paėmis už pacų Brokiūtį Tarasių iš Druskinykų kaimo. Turėjo šešis vai-

kus, bet likimas tep lėmė, kad neliko nei vieno, net pavardė išnyko. Vieni mirė maži, o Antanas, Stasys užaugo, prie namų dirbo. Antanas buvo užkietėjis žuvautojas ir sielius plukdė. Stasys irgi darbininkas, bet labiau prie žamės buvo linkis. Jį nebagų visai jaunų vokiečiai nušovė. O buvo tep: 1941 metais jie in Kaunų nuplukdė sielius ir kap kartas užklupo karas. Iš Kauno ajo pėsci namo. Nemunaičin susdūrė su vokiečių kareiviais. Juos visus šešis sušaudė, šeši vyrai iš mūs krašto cik prsdėjus karui paguldė galvas. Sušaudė: iš Voverių kaimo Raugalų Juozų ir Amšiejų Petrų. Ir vieno, ir kito liko maži vaikai. Iš Panemunės kaimo sušaudė Marčinskų Antaną ir Švitrų Antaną. Marčinsko liko du maži vaikai, o Švitro – penki. Iš Levūnų nušovė Samsanavičių Stasį, žmona jauna liko, net vaikų dar neturėjo. Levūniškis – Kleponis Petras, jis buvo išejis žentuose in Voveris. Šituos šešis jaunus vyrus vo-

kiečiai nupylė, kad ajo būriu, juos sustabdė, iškratė ir pas vienų kišenę rado kulkaitį. Macyc, rado aidamas keliu ir insidėjo. Vokiškai nemokėjo, paaiškyt negalėjo ir sustatė visus prie sienos ir nuvej vyrai po žami.“

Lietuvos civilių gyventojų nuostolius ir aukas lėmė Vokietijos–Sovietų sąjungos karo veiksmai Lietuvos teritorijoje. Lietuva kaip valstybė šiame kare nedalyvavo, nes karo išvakarėse, 1940 m. vasarą, ji buvo Sovietų sąjungos okupuota ir aneksuota. Todėl Lietuvos gyventojai žuvo dviejų kariavusių imperialistinių valstybių ir jų kariuomenių ginkluotoje konfrontacijoje kaip nacių Vokietijos agresijos prieš Sovietų sąjungą nekaltos aukos.

Gal kai kuriems „Tremtinio“ skaitytojams yra žinomi šie aprašyti faktai, ir jie galėtų pasidalyti turimomis žiniomis ar literatūros šaltiniais?

Kviečiame informaciją pateikti redakcijai.

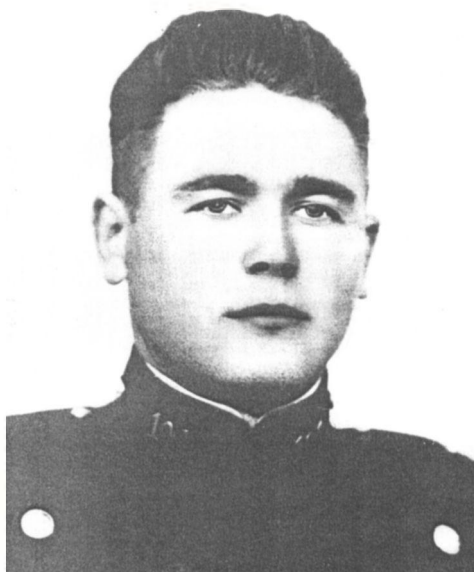
Skaudūs istorijos faktai

Irena BARBŠIENĖ

Dabartinio Šilutės rajono Pakalniškių kaime (netoli Švėkšnos), Barboros ir Antano Norvilų sodyboje 1945 m. liepos 25 d. žuvo trys partizanai: buvęs Kauno policijos vachmistras Jonas Andrijauskas (g. 1918 m. sausio 19 d. Šilainių k., Šilutės r.), aviacijos pulkininkas Leonas Kisielius iš Kauno ir aviacijos leitenantas Pečiulis (vardas nežinomas) nuo Ukmergės. Duomenis apie sodyboje besiilsinčius Veiviržėnų partizanus NKVD perdavė Norvilų tarnaitė, artimai bendravusi su vienu iš stribų.

Buvusios Norvilų sodybos vietoje 2014 m. buvo pastatytas tipinis genocido atminimo ženklas – stilizuotas kryžius. Tiksliai palaidojimo vieta nėra žinoma. Po šio skaudaus įvykio Norvilų sodyba buvo nugriauta, o savininkų šeima ištremita į Sibirą.

Buvo kreiptasi į keletą institucijų dėl palaikų ieškojimo, teikti dėdės Jono Andrijausko, Motiejaus, asmeniniai duomenys ir artimųjų DNR mėginiai, reikalingi palaikų atpažinimui. Tačiau raštu buvo atsakyta, kad ieškoti sudėtinga dėl netikslios vietos ir dėl to, kad galimai trijų partizanų palaikai palaidoti ne lietuvių kapinių teritorijoje. Dviejų aviacijos karininkų giminių nepavyko rasti, nors šviesios atminties Česlovas Tarvydas buvo skelbęs „Tremtinys“.

Jonas Andrijauskas

Partizanų žūties vietoje

Pažintis prie Laptevų jūros

(atkelta iš 5 psl.)

Atgimimo metais Rimantas Pūtvis aktyviai įsijungė į visuomeninę veiklą, dalyvavo atkuriant Šaulių sąjungą, buvo vienas iš „Lapteviečių“ brolijos įkūrėjų. Jo ir kitų bendraminčių pastangomis 1992 m. vasarą Liaudies buities muziejuje Rumšiškėse buvo pastatyta ir pristatyta visuomenei šiaurietiška jurta, kokioje ir jam teko gyventi...

Lietuvoje užaugo Irenos ir Rimanto Pūtvių vaikai Julija ir Stasys. Julija tapo matematikos mokytoja, gyvenimas susiklostė taip, kad ji dabar gyvena tame pačiame name Kaune, kur dienas leidžia motina, ją prižiūri. Stasys Pūtvis tapo architektu, dailininku, iš pradžių dirbo „Kauno komprojekte“, Atgimimo pradžioje buvo Sąjūdžio aktyvistu, dalyvavo atkuriant Šaulių sąjungą. Daug dėmesio skyrė ir skiria Lietuvos nepriklausomybės kovų ir Lietuvos istorijos atminimo įamžinimui. Greta kitų prasmingų darbų, yra Kauno Aukštųjų Šančių karių kapų komplek-

so projekto autorius, savo prosenelio Vlado Putvinskio-Pūtvio paminklo Kelmeje autorius, pagal jo projektą iškilo paminklas Liubave (prie Lenkijos sienos), skirtas Juozo Lukšos-Daumanto ir jo draugų žygiams į Europą ir sugrįžimui į Lietuvą toliau kovoti.

Julijai Pūvytei-Benediktavičienei patiko mokytojos darbas. Ilgametė Kauno „Aušros“ gimnazijos mokytoja-metodininė. Dar ir dabar ji randa laiko padėti mokiniams gilintis matematikos labirintuose, dažnai lankosi tremtinių renginiuose. Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse per tradicinius Laptevų jūros tremtinių brolijos susitikimus ji yra taip pasakiusi: „Mes – šiaurės vaikai. Ten gimusios, tačiau savų atsiminimų neturime, nes buvome vos dviejų metų, kai su tėvais grįžome į Lietuvą, bet dokumentai su įrašais apie gimimą Jakutijoje primena pradžia...“

(Bus daugiau)

Parengė

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Įsėkitės ramybėje

Stanislovas Jundulas 1943-2024

Švenčiant Lietuvos valstybės dieną, eidamas 81-uosius metus, į Amžinybę iškeliavo Lietuvos patriotas, Lietuvos Peritvarkymo Sąjūdžio Plungės skyriaus tarybos narys, Sausio 13-osios Parlamento gynėjas ir brolijos narys, Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjas Stanislovas Jundulas.

Gimė Paburgės k., Plungės r. Stanislovo tėvai Liudas ir Zofija buvo partizanų ryšininkai. Jų namuose nuolat lankėsi partizanai. Stanislovas mokėsi Plungės r. Jogaudų pradinėje mokykloje, vėliau Plungės 1-oje vidurinėje mokykloje. Grįžęs iš armijos dirbo statybose, Plungės liaudies kūrybos įmonėje „Minija“, vėliau – Plungės Odos gamykloje. Susikūrus Sąjūdžiui, tapo Plungės grupės nariu. Rūpinosi paminklų priežiūra, jų statymu, rinko medžiagą apie partizanus. Į Lietuvos šaulių sąjungą įstojo taip pat Sąjūdžio metais, ir iškart buvo paskirtas Plungės šaulių 2-osios kuopos vadu. Dalyvavo 1991 metų sausio įvykiuose. Vilniuje saugojo ir gynė Parlamento rūmus. Per Nepriklausomybės metus jo iniciatyva kartu su šauliais pastatyta daugiau nei šimtas atminimo ženklų: paminklų, ir kryžių, koplytstulpių, atidengta atminimo lentų partizanams. Už drąsą ir nenuilstantį pasiaukojimą Lietuvai, už patriotiškumą ir aktyvią veiklą įamžinant istorinį atminimą, Stanislovo darbai įvertinti medaliais, atminimo ženklais, padėkomis. Pažymėjimo ženklas „Parlamento gynėjams“, Sausio 13-osios Atminimo medalis, Šaulių Žvaigždės medalis, Parlamento gynėjo garbės ženklas, II laipsnio Šaulių ženklo ordinas, Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio II laipsnio Partizanų Žvaigždė, Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių medaliu, Baltijos Asamblėjos medaliu, Lietuvos Laisvės armijos 75-mečio jubiliejaus medaliu, „Vilties Žvaigždė“ medaliu, LLKS Prezidiumo Tarybos pirmininko, Generolo Jono Žemaičio-Vytauto Atminimo medaliu ir kitais apdovanojimais.

Tegul ši užuojauta palengvina praradimo skausmą žmonai Lionei, dukrai, sūnams ir anūkams. Tegul Stanislovo patriotiškumo idėjos ir darbai visada išlieka mūsų atmintyje.

TS-LKD Plungės skyrius, Plungės rajono buvusių tremtinių nevyriausybinių organizacijų „Paliesti tremties“

Petras Povilas Vaičius 1944-2024

Gimė Vengriškio k., Panemunio valsč. Rokiškio aps. 1944 m. sovietai tėvą išsiuntė į frontą, kur jis buvo sužeistas. Į dalinį nebegrižo. Įsijungė į Vilkolių kaimo partizanų būrį. 1945 m. tėvas suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio ir 5 m. tremties, po metų mirė. Šeima, kaip liaudies priešai, buvo įtraukta į tremiamųjų sąrašą. 1949 m. Petras su motina atsidadė į Irkutsko sr. Nukuto raj. Verchnij Ei k.

Tremtyje abu gyveno labai skurdžiai. Po ilgų prašymų pavyko 1957 m. grįžti į Lietuvą. Po didelių vargų atgavo senelių namuką Rokiškyje. Petras labai anksti pradėjo dirbti pagalbinio darbininku. Atlikęs tarnybą sovietų kariuomenėje, baigė Ostrogožsko seržantų mokyklą. Grįžęs dirbo kranistu MSV kolektyve. Sukūrė šeimą su Regina. Užaugino sūnų Dalių ir dukrą Vilną. Džiaugėsi anūku Deimantu ir proanūke. Paskelbus Nepriklausomybę, aktyviai įsitraukė į TS-LKD ir LPKTS Rokiškio filialo veiklą. Buvo labai kuklus, nuoširdus, draugiškas, darbštus. Per savo gyvenimą daug kam pagelbėjo, neturinčius būsto apgyvendindavo pas save, su savo technika padėdavo prie statybų. Palaidotas Rokiškio Kalneliškių kapinėse.

Reiškiame nuoširdžią užuojautą žmonai Reginai, sūnui Daliui, dukrai Vilmai, anūku Deimantui ir jų šeimoms.

TS-LKD Rokiškio skyrius ir LPKTS Rokiškio filialas

Užjaučiame

Mirus buvusiam tremtiniui, aktyviam LPKTS Kauno filialo nariui, architektui **Vaclovui Sakalauskui**, nuoširdžiai užjaučiame giminės artimuosius. Tebus jam lengva kelionė į Amžinybę.

LPKTS Kauno filialas

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos **Patriotinių leidinių knygynėlyje** (Laisvės al. 39, Kaune) galite įsigyti knygų tremties ir rezistencijos tematika, naujausius „Tremtinio“ numerius.

Kitas „Tremtinio“ numeris išeis rugpjūčio 9 d.

Tremtinys
www.lpkts.lt

ISSN 2029-509X

Leidėjas Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjunga
Įmonės kodas 300032645

Adresas: Laisvės al. 39, 44309 Kaunas,
Tel. (8 37) 323 204, 8 667 39218
El. p. tremtinys.redakcija@gmail.com
El. p. lpkts@lpkts.lt

Ats. sąsk. Nr. LT18 7044 0600 0425 8365 AB „SEB“ bankas

Spausdino
spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“,
Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai. Tiražas 1300 egz.
Kaina 1,00 euras.

Akimirkos iš saskrydžio „Su Lietuva širdy“

2015 metai

2018 metai

2016 metai

2015 metai

2016 metai

2016 metai

2015 metai